

"Thế giới là biểu tượng của tôi".

Arthur Schopenhauer (1788-1860)

"Không có gì là sống còn đối với khoa học; không gì có thể là như thế".

Charles Sanders Peirce (1839-1914, triết gia Mỹ)

"Tuyệt đối không có điều gì được hai tâm trí nhìn thấy trong cùng một lúc".

Bertrand Russell (1872-1970, triết gia Anh)

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

15.1. THUYẾT VỊ LỢI

Bentham (1748-1832, triết gia Anh)

- Sinh tại London và học tại Oxford, là luật sư. Quan tâm đến vấn đề đạo đức và ứng dụng vào thực tế.
- Chịu ảnh hưởng của tư tưởng cách mạng Pháp 1789, phát triển thành tư tưởng xã hội chủ nghĩa Anh.
- Một hành động là đúng hay sai phải được đánh giá trên kết quả, chứ không phải là động cơ của nó.
- Một kết quả là tốt nếu nó đem lại hạnh phúc, và là xấu nếu đem lại đau khổ cho người ta.

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

- Vì thế, mục đích của hành động là gia tăng tối đa hạnh phúc và giảm thiểu đau khổ.
- Nếu kinh doanh gây đau khổ: bất hợp pháp, nếu tình yêu nam nữ đem lại hạnh phúc: không thể phản đối (giáo phái Agapemone thập niên 1840 và chủ trương thực hành tình yêu tự do).

"Lợi ích lớn nhất cho số đông lớn nhất".

"Mỗi người đều có giá trị bằng một, và không người nào có giá trị hơn một".

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

Francis Hutcheson (TK 18, triết gia Ireland gốc Scotland)

"Hành động tốt nhất luôn mang lại hạnh phúc lớn nhất cho nhiều người".

John Stuart Mill (1806-1873, triết gia Anh)

- Chưa bao giờ đến trường, mà được giáo dục bởi người cha là James Mill, đặc biệt là về thuyết vị lợi.
- Bị rơi vào trầm cảm cho đến tuổi 25, khi gặp Harriet Taylor-một người đóng vai trò quan trọng trong sự nghiệp của ông.

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

- Một số tác phẩm đáng chú ý:

Về tự do (1859). Luận điểm trung tâm: cá nhân cần phải được tự do làm bất cứ điều gì nó thích, miễn là không gây thiệt hại cho ai.

"Mục tiêu duy nhất được đảm bảo cho con người, cá nhân hoặc cộng đồng, trong việc can thiệp vào tự do hành động của bất luận một kẻ nào khác, là sự tự bảo vệ".

"Vượt trên chính mình, vượt trên cả thân xác và tâm hồn mình, cá thể là quyền uy tối thượng".

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

Sự nô dịch của phụ nữ (1869). Vấn đề bình đẳng giới. Phong trào phụ nữ Anh đòi quyền bầu cử bắt đầu từ năm 1866 sau khi Mill lần đầu tiên gửi đến nghị viện kiến nghị đòi quyền này cho nữ giới. Năm 1918, phụ nữ trên 30 tuổi được bầu cử.

15.2. CHỦ NGHĨA THỰC DỤNG

Charles Sanders Peirce (1839-1914, triết gia Mỹ)

- Một trí tuệ độc đáo và đa năng, tốt nghiệp ngành toán học và khoa học, từ 48 tuổi dành trọn thời gian cho triết học.

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

- Luận điểm cơ bản: **tri thức là một hoạt động.**

"Thực tế là cái cuối cùng mà kiến thức và suy luận cũng đi đến, dù sớm hay muộn".

Nhận thức là một nhu cầu luôn thúc giục chúng ta, để đạt được hiểu biết chúng ta phải đánh giá hoàn cảnh và rút kinh nghiệm từ những sai lầm.

Làm là biết: tri thức chỉ có được bằng cách tham gia chứ không phải quan sát.

"Chúng ta có được sự hiểu biết không phải như khán giả mà như người tham gia".

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

Bác bỏ quan niệm cho rằng tri thức có tính khách quan.

Để sống còn, chúng ta nỗ lực đạt tới tri thức, sử dụng nó có lợi cho mình cho tới chừng nào nó còn hữu hiệu, và sẵn sàng thay đổi khi nó vô hiệu.

Sự phát triển tri thức không phải là thêm những điều chắc chắn mới vào khối những điều chắc chắn đã có, mà là thay thế những lời giải thích sẵn có bằng những lời giải thích mới tốt hơn.

> *Tri thức, kể cả khoa học, đều có thể sai lạc, và về mặt nguyên tắc là có thể thay đổi được.*

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

William James (1842-1910, triết gia Mỹ)

- Thú vị để đọc với văn phong êm dịu và ẩn dụ phong phú. Tốt nghiệp y khoa Đại học Harvard, giảng viên khoa giải phẫu học và sinh lý học tại đây, sau đó là giáo sư triết học và tâm lý học.
- Coi chủ nghĩa thực dụng như một lý thuyết về chân lý. Chân lý không phải là sự phản ánh khách quan, mà là mối liên hệ giữa các kinh nghiệm, chân lý là cái có ích.

"Hữu dụng là chân lý".

Chương 15

TRIẾT HỌC PHƯƠNG TÂY HIỆN ĐẠI

John Dewey (1859-1952, triết gia Mỹ)

- Người gây ảnh hưởng sâu rộng nhất, là giáo sư đại học Michigan, Chicago, Columbia, từng theo triết học Hegel, sau chuyển qua chủ nghĩa thực dụng.
- Triết học về giáo dục: thầy giáo là người hướng dẫn và cộng tác, tiến trình giáo dục phải xây dựng trên cơ sở lợi ích của học trò và khai thác năng lực tự nhiên của chúng, học bằng cách thực hành.

"Chúng ta càng xác minh những mối tương tác, chúng ta càng biết rõ đối tượng đang khảo sát".